

Program ochrony zasobów genetycznych koni rasy małopolskiej

1. Słownik pojęć

Użyte w treści Programu nazwy oznaczają:

- 1) Program ochrony – program ochrony zasobów genetycznych koni rasy małopolskiej,
- 2) Program hodowlany – program doskonalenia koni rasy małopolskiej,
- 3) Instytut – Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy podmiot upoważniony Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do koordynacji lub realizacji programów ochrony zasobów genetycznych zwierząt,
- 4) Związek – Polski Związek Hodowców Koni/Okręgowe Związki Hodowców Koni podmiot prowadzący księgę stadną koni rasy małopolskiej oraz ocenę wartości użytkowej koni,
- 5) Grupa Robocza – Grupę Roboczą ds. ochrony zasobów genetycznych koni powołaną zarządzeniem Dyrektora Instytutu Zootechniki PIB nr 22/06 z dnia 23.10.2006 r.

2. Historia rasy

Termin „Małopolska Rasa Koni” pojawił się 27 XII 1962 r., kiedy ukazało się Rozporządzenie Ministra Rolnictwa w sprawie prowadzenia ksiąg zwierząt zarodowych. Rok później wydano I tom Księgi Stadnej Koni Małopolskich. Celem takiego działania było ujęcie w pewne ramy pogłowia koni gorącokrwistych związanych z rejonem ówczesnej Małopolski, którą tworzyły województwa: kieleckie, lubelskie, krakowskie i rzeszowskie. Konie te ze względów genetycznych i fenotypowych odznaczały się wyraźną odrębnością wobec koni szlacheckich z pozostałych dzielnic Polski.

Początki konsolidacji typu koni małopolskich sięgają wieku XVII, kiedy na krajowe pogłowie koni coraz silniej zaczęły oddziaływać reproductory pochodzenia orientального. Proces ten najwyraźniej był widoczny na ziemiach Małopolski, która wówczas obejmowała swym zasięgiem olbrzymie obszary południowo-wschodniej Rzeczypospolitej, od Krakowa po granice imperium tureckiego.

Dominujący wpływ reproductorów orientalnych trwał przez cały wiek XVII, XVIII i pierwszą połowę XIX. W rezultacie przekrój krajowego pogłowia przybrał charakter orientalnej półkrwi. Począwszy od drugiej połowy wieku XIX zaznaczył się wpływ koni pełnej krwi angielskiej, zarówno w formie czystej jak i poprzez rozmaite szczepy półkrwi. Wpływ koni orientalnych był jednak wciąż bardzo silny. Szczególnie ważną rolę zaczęły odgrywać orientalne rasy półkrwi pochodzenia austro-węgierskiego, kształtowane na podobnej bazie jak dawne konie polskie, pod wpływem podobnych prądów krwi i w podobnych warunkach przyrodniczych. Wzmogło się również oddziaływanie koni czystej krwi arabskiej.

Przenikające się nawzajem prądy krwi arabskiej i angielskiej sprawiły, iż dominującym typem koni na terenach Małopolski stały się **angloaraby półkrwi**.

Wspomniane przenikanie się ras i rodów, nie zawsze i nie wszędzie było równomierne, toteż nie ustalił się jednolity typ konia małopolskiego. Różnorodność materiału wyjściowego, na podstawie którego tworzono I Tom Księgi Stadnej Koni Małopolskich, była dość duża.

Przy jego opracowywaniu wydzielono początkowo pięć działów. Dział I, najliczniejszy, skupiał angloaraby półkwi bez przewagi konkretnego typu, które w literaturze hipologicznej z lat 60. XX w. spotykane są pod nazwą tzw. „**właściwych koni małopolskich**”; dział II – konie z przewagą krwi gidranów; dział III konie zdominowane krwią rodów Furioso i Przedświt, dział IV – lipicanery i ich pochodne, dział V – angloaraby pochodzenia francuskiego. Ostatecznie do takiego podziału księgi nie doszło, niemniej jednak przez pewien czas funkcjonowały pojęcia regionalnych odmian koni małopolskich, które następnie samoistnie zanikły.

3. Uzasadnienie konieczności ochrony

Konie małopolskie zachowały najwięcej cech dawnych koni rodzimych. Na ogół posiadają one wiele cech konia orientального, pod wpływem którego przez wiele lat rozwijała się polska hodowla. Z uwagi na ten aspekt wydaje się słuszne, aby program ochrony rasy małopolskiej został stworzony w oparciu o pogłowie koni małopolskich odznaczających się wyraźnymi znamionami krwi orientalnej.

Konieczność ochrony rasy małopolskiej wynika ze współoddziaływania trzech podstawowych zagrożeń:

- 1) spadku liczebności reprezentantów rasy,
- 2) oddziaływania obcych prądów krwi, które doprowadzają do zmiany typu w nieodpowiednim kierunku,
- 3) niekorzystnych zjawisk społeczno-ekonomicznych występujących na terenach południowo-wschodniej Polski.

Istotnym argumentem, skłaniającym do szczególnego traktowania rasy małopolskiej jest fakt, iż powstała ona w wyniku wielowiekowej pracy kolejnych pokoleń polskich hodowców, a jej profil świadczy o kontynuacji odwiecznej polskiej tradycji, opartej na umiejętnym posługiwaniu się krwią orientalną. Dlatego też, rasę małopolską należy postrzegać nie tylko w kontekście czysto zootechnicznym, ale także poprzez pryzmat dziedzictwa narodowego.

4. Określenie wielkości populacji objętej programem ochrony

Pogłowie koni małopolskich spada w alarmującym tempie. W 2003 r. w Księdze Głównej Koni Rasy Małopolskiej wpisane były 1944 klacze. W 2008 r. ich liczba spadła do 1634 szt. Z tej populacji w 2009 r. do programów ochrony zakwalifikowano 614 klaczy. W ostatnich latach zmniejszył się również wyrażnie remont ogierów.

Niezwykłej wagi nabiera liczba klaczy rasy małopolskiej wprowadzonych do programu, bowiem jedynie poprzez to pogłowie będzie można wprowadzić do rasy dolew krwi wybranych ze względu na genotyp ogierów, które nie zawsze będą pożądane przez hodowców ze względu na możliwe obniżenie wartości użytkowej potomstwa.

5. Cele programu ochrony

Celem programu ochrony zasobów genetycznych koni rasy małopolskiej jest zachowanie populacji koni tej rasy o określonym genotypie i fenotypie, podkreślającym odrębność i specyfikę polskiego angloaraba, a z czasem ugruntowanie modelu konia małopolskiego jako **polskiego angloaraba półkrwi**.

Konie małopolskie zakwalifikowane do programu ochrony stanowią rezerwę genetyczną oraz materiał wyjściowy do wytworzenia ogierów, które będą oddziaływać na populację koni małopolskich nie objętą programem.

6. Wzorzec rasy

Wzorzec rasy zakłada, że konie małopolskie powinny być końmi wierzchowymi z ewentualnym, alternatywnym wykorzystaniem zaprzęgowym. Szczególną rolę odgrywać powinny w agroturystyce, gdzie wachlarz form użytkowania jest największy i obejmuje zarówno naukę jazdy konnej i powożenia, jazdę spacerową jak i wielodniowe rajdy. Równie wszechstronne zastosowanie powinny znaleźć konie małopolskie w sporcie kwalifikowanym, zwłaszcza w WKKW i powożeniu.

Konie tej rasy powinny odznaczać się dobrą płodnością, długowiecznością, bardzo dobrym wykorzystaniem paszy, odpornością na choroby i złe warunki bytowe, wytrzymałością w użytkowaniu i predyspozycjami do długotrwałej jazdy terenowej w trudnych warunkach.

Do ich znamienych cech należałoby zaliczyć: suchą konstytucję, długie linie, harmonijną budowę, długą szyję i dużą urodę. Kończyny suche, łopatka długa i skośna, zad z wysoką nasadą ogona, kłąb dobrze zarysowany, grzbiet mocny. Temperament żywy, charakter łagodny. Przeważnie występuje maść gniada i siwa. Niedopuszcza się maści dereszowatej. Wymiary pożądane w wieku około trzech lat:

- klacze – około 157–165 cm wysokości w kłębie, obwód nadpęcia około 20,0–21,0 cm;
- ogiery – około 160–168 cm wysokości w kłębie, obwód nadpęcia około 21,0–22,0 cm.

7. Zasady wyboru klaczy do programu ochrony

Do programu ochrony mogą być zakwalifikowane klacze rasy małopolskiej, wyłącznie hodowli krajowej, urodzone w Polsce, wpisane do głównej księgi stadnej koni rasy małopolskiej (z wyłączeniem Działu II), poddane ocenie wartości użytkowej zgodnie z obowiązującymi przepisami, które:

- 1) spełniają warunki wpisu do polskiej głównej księgi stadnej koni rasy małopolskiej,
- 2) posiadają typ płciowy i rasowy oraz inne cechy charakterystyczne dla rasy małopolskiej określone w programie ochrony;
- 3) charakteryzują się umaszczeniem i cechami budowy zgodnymi ze wzorcem rasy określonym w programie ochrony;
- 4) wykazują się zdrowiem, prawidłowym rozwojem i budową ciała;
- 5) uzyskały w ocenie pokroju w skali 100-punktowej co najmniej 76 pkt bonitacyjnych, w tym za typ rasowy co najmniej 13 pkt;
- 6) mają obowiązkowo określone markery genetyczne na podstawie badań przeprowadzonych w upoważnionych laboratoriach, w celu kontroli pochodzenia ich potomstwa (dotyczy klaczy wpisanych do księgi od 1.01.2007 r.);
- 7) mają pisemne świadectwo pokrycia lub urodziły źrebię w ostatnich 12 miesiącach;

- 8) są stanowione tylko ogierem tej samej rasy wskazanym przez podmiot prowadzący księgę, spełniającym warunki programu ochrony, zawartymi w pkt.: „Zasady wyboru ogierów dopuszczonych do krycia klaczy w programie ochrony”, po którym urodzone potomstwo również musi spełniać warunki rodowodowe uczestnictwa w programie ochrony.
- 9) pod względem rodowodowym klacze uczestniczące w programie ochrony muszą spełniać następujące warunki:
  - rodzice klaczy muszą być rasy małopolskiej, wpisani do księgi głównej koni rasy małopolskiej (z wyłączeniem Działu II), są hodowli krajowej, urodzeni w Polsce,
  - babka klaczy ze strony matki musi być rasy małopolskiej, wpisana do księgi stadnej koni małopolskich (z wyłączeniem Działu II),
  - ojcami klaczy objętych programem ochrony nie mogą być ogiery pełnej krwi angielskiej, czystej krwi arabskiej, czystej krwi angloarabskiej, angloaraby obcego pochodzenia, w tym również angloaraby francuskie i pochodzące ze starych rodów austrowęgierskich,
  - klacze czystej krwi angloarabskiej nie mogą uczestniczyć w programie ochrony,
  - klacze kwalifikowane do programu muszą posiadać trzy pełne pokolenia przodków wpisanych do ksiąg (dotyczy nie kwalifikowania do programu klaczy, które mają przodka o nieznanym pochodzeniu w trzecim pokoleniu wstecznym, tzw. NN),
  - muszą pochodzić co najmniej od trzech pokoleń przodków wpisanych do ksiąg koni rasy małopolskiej lub ras biorących udział w jej tworzeniu. Za rasy biorące udział w tworzeniu konia małopolskiego uznaje się: pełną krew angielską, czystą krew arabską, czystą krew angloarabską, angloaraby obcego pochodzenia, w tym również francuskie i pochodzące ze starych rodów austrowęgierskich,
  - w II i III pokoleniu nie dopuszcza się koni innych ras poza wymienionymi wyżej
  - w trzecim pokoleniu wstecznym (8 przodków) dopuszcza się maksimum 50% udziału łącznie: koni pełnej krwi angielskiej, czystej krwi arabskiej, czystej krwi angloarabskiej, wszystkich innych angloarabów obcego pochodzenia, w tym również francuskich i pochodzących ze starych rodów austrowęgierskich.

8. Zasady wyboru ogierów dopuszczonych do krycia klaczy w programie ochrony

W programie ochrony mogą być użyte ogiery, które:

- 1) spełniają warunki wpisu do polskiej głównej księgi stadnej koni małopolskich (z wyłączeniem Działu II), są rasy małopolskiej, hodowli krajowej, urodzone w Polsce,
- 2) posiadają typ płciowy i rasowy charakterystyczny dla konia małopolskiego określony w programie ochrony,
- 3) charakteryzują się umaszczeniem i cechami budowy zgodnymi ze wzorcem rasy określonym w programie ochrony,
- 4) wykazują się zdrowiem, prawidłowym rozwojem i budową ciała,
- 5) są ocenione na minimum 78 pkt bonitacyjnych, w tym uzyskały minimum 13 pkt za typ,
- 6) mają obowiązkowo potwierdzone pochodzenie za pomocą markerów genetycznych określonych na podstawie badań przeprowadzonych w upoważnionych laboratoriach,
- 7) potomstwo urodzone po nich spełnia warunki rodowodowe uczestnictwa w programie ochrony,
- 8) są poddane ocenie wartości użytkowej według obowiązującego regulaminu Programu hodowlanego koni małopolskich (Załącznik).

9. Metody hodowlane

9.1. Ocena rodowodu

Ocena przeprowadzana jest z uwzględnieniem przynależności rasowej przodków oraz ich wartości użytkowej. Będzie się zwracać uwagę na obecność w rodowodzie osobników typowych oraz stopień spokrewnienia przodków.

9.2. Ocena wzrostu, rozwoju, eksterieru i cech charakteru

Kryteria selekcji, obok wskaźników biometrycznych i pokrojowych, powinny w dużej mierze opierać się na wynikach prób dzielności.

Przewiduje się prowadzenie 4-stopniowej selekcji:

- I. selekcja źrebiąt i młodych koni na podstawie fenotypowych cech źrebięcia: typ, budowa i rozwój, zdrowie, ruch;
- II. selekcja ogierów i klaczy w wieku 3–5 lat oraz kwalifikacja ogierów do ZT, a klaczy na remont stanu matek stadnych; klacze podlegają ocenie przydatności rozplodowej i hodowlanej, polegającej na ocenie cech macierzyńskich wyrażonej jakością odchowanych źrebiąt;
- III. selekcja na podstawie wyników oceny użytkowości własnej uzyskanych w czasie stacjonarnych prób dzielności ogierów oraz stacjonarnych lub polowych prób dzielności klaczy;
- IV. selekcja na podstawie wyników kompleksowej oceny potomstwa.

9.3. Ocena własnej wartości użytkowej

Bardzo ważnym elementem przy doskonaleniu koni są metody oceny wartości użytkowej i odpowiednie testy wydajności, które umożliwiają oszacowanie wartości hodowlanej wykorzystywanych reproduktorów na podstawie wyników dzielności własnych osiągnięć oraz wyników osiągnięć ich potomstwa.

Ideą programów ochrony dotyczących zachowania zasobów genetycznych jest zachowanie pewnej populacji i pewnych cech, które te określone rasy reprezentują. W związku z tym założenia selekcyjne programu hodowlanego nie mogą być stosowane dla wąskiej grupy osobników chronionych, które nie mogą podlegać tym samym kryteriom oceny, ponieważ w naturalny sposób wypadną z programu, gdyż w pewnym momencie nie spełnią warunków wpisu do księgi stadnej. Dlatego też, dla populacji objętej ochroną należy stworzyć inne kryteria, dotyczące prób dzielności i innych testów, jakim są poddawane podczas selekcji. W tej sytuacji należy się zastanowić nad zmianą kryteriów oceny, szczególnie ogierów, tak, aby dostosować próby dzielności dla tych ras pod kątem ich użytkowości, jako rodzimych ras objętych ochroną zasobów genetycznych. Ochrona ta powinna być skierowana na zachowanie specyficznych cech, takich jak: zdrowotność, odporność, dobry charakter i zrównoważony temperament, wszechstronna użytkowość, a nie na cechy wybitnie sportowe i wyczynowe.

Ocena wartości użytkowej będzie prowadzona zgodnie z przepisami obowiązującymi przy wpisie koni małopolskich do księgi i będzie obejmowała:

- 1) typ i pokrój (w skali 100-punktowej, przy wpisie do księgi oraz po obowiązkowej weryfikacji po ukończeniu 5. roku życia);
- 2) zdrowie;
- 3) pomiary biometryczne (przy wpisie do księgi oraz po obowiązkowej weryfikacji po ukończeniu 5. roku życia);
- 4) wyniki prób dzielności ogierów i klaczy prowadzonych w następującym układzie:

Ogiery:

Działające obecnie w rozrodzie ogiery rasy małopolskiej najczęściej były poddawane wierzchowym próbom dzielności. Pewna liczba ogierów starszych zdawała z kolei polowe próby zaprzęgowe. Ogiery te, o ile spełniają rodowodowe warunki programu ochrony, powinny być dopuszczone do rozrodu w populacji chronionej. Młode ogiery, wchodzące w przyszłości do hodowli, powinny zdawać próby dzielności zgodnie z Programem hodowli koni rasy małopolskiej (Załącznik). Spełnienie warunków prób alternatywnych, opisanych w Programie hodowli koni rasy małopolskiej, daje również prawo właścicielowi ogiera do ubiegania się o udział w rozrodzie populacji klaczy objętych programem.

Klacje:

Klacje mogą być poddawane stacjonarnym lub polowym próbom dzielności, określonym regulaminem zawartym w Programie hodowli koni rasy małopolskiej (Załącznik).

9.4. Ocena użyteczności rozplodowej

1. Klacje – ocena efektywności rozrodczej i produkcyjności prowadzona jest na podstawie:

- wskaźników rozrodu,
- liczby żywo urodzonych źrebiąt,
- liczby źrebiąt odsadzonych,

2. Ogiery – ocena efektywności rozrodczej i produkcyjności prowadzona jest na podstawie:

- prawidłowości zachowań seksualnych (libido),
- skuteczności krycia,
- liczby żywo urodzonych źrebiąt.

9.5. Ocena wartości hodowlanej

Obecnie zalecane będzie zastosowanie uproszczonych metod oceny wartości hodowlanej ogierów – reproduktorów na podstawie oceny źrebiąt i na podstawie potomstwa wpisywanego do ksiąg. Ocena ta będzie miała odzwierciedlanie w nadawaniu ogierom jednej z czterech kategorii.

9.6. Dobór zwierząt do kojarzeń

W populacji objętej programem ochrony należy stosować krycie naturalne. Klacze nie wolno kryć ogierami blisko z nimi spokrewnionymi, czyli: ojcami, synami, braćmi, półbraćmi. Zaleca się stosowanie kontrolowanego doboru par do kojarzeń, co przyczyni się do genetycznej i fenotypowej konsolidacji chronionej populacji koni małopolskich, zapewniając jej przy tym niezbędny poziom zmienności i „plastyczności” w zakresie właściwości pokrojowych i użytkowych. Pierwsze zażebienie klaczy nie powinno mieć miejsca wcześniej niż przed ukończeniem przez nią 30. miesiąca życia.

9.7. Wykorzystanie materiału biologicznego

Powszechnie stosowany jest rozród naturalny, tj. tzw. krycie z ręki. Dopuszcza się inseminację nasieniem świeżym lub schłodzonym. Inseminacja nasieniem mrożonym jest dozwolona wyłącznie w szczególnych przypadkach, po uzyskaniu pisemnej zgody Grupy Roboczej. Wykorzystanie zdeponowanego materiału biologicznego będzie możliwe po uzyskaniu zgody podmiotu prowadzącego księgę oraz Instytutu.

9.8. Kriokonserwacja materiału biologicznego

W celu zabezpieczenia ciągłości linii męskich i żeńskich, w uzasadnionych przypadkach materiał biologiczny może być gromadzony i przechowywany w postaci zamrożonego nasienia, pochodzącego od wytypowanych ogierów. W razie potrzeby, od wytypowanych dawczyń mogą być pobierane również zarodki w celu ich zamrożenia. Zdeponowany materiał będzie stanowił rezerwową pulę genów. Materiał biologiczny koni rasy małopolskiej objętych programem ochrony będzie zdeponowany i przechowywany w Banku Materiałów Biologicznych Instytutu.

Ogierzy oraz klacze, od których będzie pozyskiwany, zamrażany i przechowywany materiał biologiczny, typuje podmiot prowadzący księgę dla koni rasy małopolskiej oraz Instytut.

10. Zasady organizacji realizacji programu ochrony

Programem ochrony zasobów genetycznych koni rasy małopolskiej są obejmowane klacze wyłącznie hodowli krajowej, urodzone w Polsce, poddane ocenie wartości użytkowej zgodnie z obowiązującymi przepisami, które:

- 1) spełniają warunki wpisu do polskiej głównej księgi stadnej koni małopolskich,
- 2) spełniają warunki określone w punkcie: „Zasady wyboru klaczy do programu ochrony”,
- 3) są stanowione wyłącznie ogierami z listy ogierów, przedstawionej każdego roku w terminie do 28 lutego i opublikowanej na stronie internetowej Związku,
- 4) nie mogą być kryte ogierami blisko z nimi spokrewnionymi, czyli: ojcami, synami, braćmi, półbraćmi,
- 5) urodziły co najmniej dwa źrebięta w ciągu 5 lat uczestnictwa w programie, ocenione na co najmniej 14 pkt w 20-punktowej skali oceny źrebiąt i odchowały je do wieku co najmniej 2 miesięcy; z tym że pierwsze źrebię ma być urodzone w ciągu pierwszych 2 lat, a kolejne w ciągu 3 następných lat uczestnictwa w programie.

Kwalifikacja klaczy do udziału w programie dokonywana jest przez Instytut na podstawie wniosku hodowcy/właściciela zgodnie z obowiązującą procedurą kwalifikacji.

Przy rozpatrywaniu wniosku o uczestnictwo w programie ochrony, w oparciu o ocenę Związku uwzględniane są również:

- warunki przyrodnicze ocenianego ośrodka;
- warunki stajenne (całe zaplecze, stajnie, wybiegi, pastwiska);
- warunki paszowe;
- formy użytkowania koni;
- możliwość zapewnienia prawidłowej opieki i nadzoru nad końmi.

Hodowca/właściciel koni rasy małopolskiej uczestniczący w programie ochrony zobowiązany jest do utrzymywania co najmniej 3 klaczy tej rasy (stan średnioroczny) w przypadku realizacji PROW 2004–2006, oraz do utrzymywania co najmniej 2 klaczy tej rasy (stan średnioroczny) w przypadku realizacji PROW 2007–2013, wpisanych do księgi głównej i zakwalifikowanych do uczestnictwa w programie, w warunkach zgodnych z przepisami o dobrostanie zwierząt. Klacze muszą być poddawane ocenie wartości użytkowej wykonanej przez prowadzącego księgę, być użytkowane rozplodowo i rodzić wartościowe potomstwo.

W szczególnych przypadkach, Instytut może podjąć decyzję o odstąpieniu od niektórych wymogów programu ochrony.

Instytut corocznie prowadzi weryfikację koni zakwalifikowanych do udziału w programie pod kątem przestrzegania zasad w nim określonych. W przypadku stwierdzenia

nieprawidłowości w jego realizacji klacze, których te nieprawidłowości dotyczą, mogą zostać wykluczone z programu. W pierwszej kolejności kwalifikowane są zwierzęta, które zgodnie z wytycznymi programu ochrony dla danej rasy są niezbędne do jego pełnej realizacji.

Program ochrony zasobów genetycznych koni rasy małopolskich realizowany jest przez:

- a) hodowcę/właściciela klaczy małopolskich,
- b) Związek,
- c) Instytut.

Zasady współpracy IZ PIB z PZHK określa zawarte porozumienie.

Zasady uczestnictwa hodowców w programie określa umowa zawarta pomiędzy hodowcą/właścicielem stada a Związkiem.

Dla wspomagania realizacji programu realizatorzy będą podejmowali dodatkowe działania, takie jak:

- a) prowadzenie badań naukowych dotyczących charakterystyki populacji (szczegółowa charakterystyka biometryczna, etologiczna, kontrola stopnia spokrewnienia, dystansu genetycznego, badania grup krwi i innych markerów genetycznych),
- b) promocja walorów koni rasy małopolskiej poprzez organizowanie i wspieranie wszelkich poczynań mających na celu rozpropagowanie hodowli tych koni,
- c) organizowanie wystaw hodowlanych (regionalnych i krajowych) i czempionatów;
- d) upowszechnianie wiedzy o populacji koni małopolskich w środkach masowego przekazu (radio, telewizja), książkach, artykułach prasowych i in.

Podmioty zaangażowane w realizację programu, w miarę możliwości, będą podejmowały działania w celu pozyskania środków finansowych na jego realizację ze środków budżetowych, przeznaczonych na dotacje przedmiotowe dla podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa, programów rolno-środowiskowych, projektów badawczych placówek naukowych oraz źródeł pozarządowych.

11. Nadzór i ocena efektywności realizacji programu ochrony

Nadzór nad realizacją programu ochrony zasobów genetycznych koni małopolskich sprawuje Instytut. Grupa Robocza działająca przy Instytucie okresowo dokonuje oceny efektywności działania programu poprzez analizę przebiegu realizacji jego celów, w szczególności w odniesieniu do:

- liczby klaczy objętych programem i liczby ogierów dopuszczonych do krycia w chronionej populacji (w cyklu rocznym),
- porównania pomiarów biometrycznych klaczy (w cyklu trzyletnim),
- porównania wyników prób dzielności klaczy i ogierów (w cyklu trzyletnim),
- badania jakości potomstwa zgodnie z 20-punktową skalą (w cyklu rocznym).

Analiza jest wykonywana na podstawie danych przekazanych przez Związek.

Okresowa ocena wykonywana jest przez Grupę Roboczą w oparciu o analizę własną lub analizę, jaką przeprowadziła inna jednostka (na zlecenie Instytutu).

Załącznik - Ocena wartości użytkowej - regulamin próby dzielności

12. Piśmiennictwo

1. Antoniewicz B., Brykczyńska M., Helak H., Krzyształowicz A., Osadziński A., Sasimowski E., Skuciński E., Strzemski M. (1960). Koń lubelsko-kielecki. Inst. Zoot., 109, Kraków.

2. Brzeski E., Rudowski M. (1977). Kierunki hodowli koni małopolskich w stadninach południowych w latach 1966-1976. Zesz. Nauk. AR Kraków, 18, 133.
3. Brzeski E., Staliński Z. (1977). Udział rasy angielskiej, arabskiej i angloarabów w hodowli konia małopolskiego. Acta Agrobot. Silv. Ser. Zoot., 17, 1-2.
4. Budzyński M. (1973). Wzrost i rozwój konia małopolskiego w hodowli terenowej woj. lubelskiego w świetle wskaźników pomiarowych. Roczn. Nauk Roln. Ser. B, 95, 3.
5. Budzyński M., Sasimowski E., Świecki A. (1974). Analiza proporcji między liczebnością koni zarodowych a pogłowiem masowym w poszczególnych rejonach hodowli Polski. Praca Mat. Zoot. 6, 107-126.
6. Budzyński M., Byszewski W., Sikora Cz., Słomka L. (1989). Konie małopolskie. PWN, Warszawa.
7. Chrzanowski M., Olesiak S. (1977). Obrady nad przyszłością hodowli koni małopolskich w stadninach państwowych. Koń Polski 4.
8. Gagorowski R. (1972). Zadania i kierunki hodowli koni w Polsce. Koń Polski, 3.
9. Grabowski J. (1969). Czas ustalić małopolską rasę koni. Koń polski 4.
10. Jezierski T. (1975). Genetyczna konsolidacja regionalnych odmian koni małopolskich. Pr. Mat. Zoot. 8.
11. Kaproń M., Tomczyk-Wrona I., Kordalski K., Jaszczyńska M., Cześnik E. (2004). Program hodowlany ochrony zasobów genetycznych koni rasy małopolskiej.
12. . Księga Stadna Koni Małopolskich. (1970). PZHK, 1, 1963, 2, Warszawa.
13. Sasimowski E., Budzyński M. (1965). Standardy pomiarowe koni małopolskich. Roczn. Nauk Roln. Ser B, 85, 3.
14. Sasimowski E., Budzyński M. (1969). Potencjalne liczebności i niektóre cechy masowego pogłowia koni poszczególnych ras i typów regionalnych w Polsce. Ann. UMCS, Sec. E, 24, 23.
15. Świecki A. (1966). Obrady nad hodowlą konia małopolskiego. Koń Polski 4.

Opracowanie:

Iwona Tomczyk-Wrona

Projekt programu został przyjęty przez Grupę Roboczą ds. ochrony zasobów genetycznych koni, działającą przy Instytucie Zootechniki PIB oraz Radę Naukową Instytutu Zootechniki PIB w dniu 15 grudnia 2009 roku.

Akceptuję:

prof. dr hab. Jędrzej Krupiński
Dyrektor Instytutu Zootechniki PIB